

EHDOTUS AMMATILISESTA KOULUTUKSESTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN 14 §:N MUUTTAMISESTA

1 Nykytila ja sen arviointi

Arvosanojen korotusten huomioiminen

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 57 §:ssä säädetään tutkintojen ja koulutuksen suorittamisesta annettavista todistustyypeistä. Pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle tutkintotodistus, kun tutkinto on suoritettu 50 §:ssä säädetyllä tavalla. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetuista tutkinnon osista, jos opiskelija suorittaa vain tutkinnon osaa tai osia ja henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetettu osaaminen on saavutettu. Lain 56 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus korottaa hyväksyttyä arvosanaa. Laissa ei säädetä erikseen arvosanan korottamisesta annettavasta todistuksesta. Käytännössä korotuksista annetaan laissa tarkoitettu todistus suoritetuista tutkinnon osista.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 60 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 57—59 §:ssä tarkoitettujen todistusten sisällöstä ja todistusten liitteistä. Ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (673/2017) 14 §:ssä säädetään todistusten sisällöstä. Pykälän 1 momentin mukaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 57 §:n 1 momentissa tarkoitettu tutkintotodistus ja todistus suoritetuista tutkinnon osista sisältävät suoritettut tutkinnon osat sekä niiden osaamispisteet ja arvosanat sekä tutkinnon osien ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden arvosanojen painotetun keskiarvon. Jos henkilö korottaa tutkintotodistukseen merkittyä arvosanaa, ei annettavasta todistuksesta kuitenkaan ilmene, että kyseessä on arvosanan korottaminen. Korotuksen yhteydessä ei myöskään lasketa uusiksi tutkintotodistukselle merkittyä arvosanojen painotettua keskiarvoa.

Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 2 luvussa säädetään opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon eli ns. *Koski-tietovarantoon* tallennettavista tiedoista. Lain 9 §:n 1 momentin mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjän on tallennettava opiskelijoistaan muun muassa tiedot suoritetuista tutkinnon osista. Jos opiskelija korottaa tutkintotodistukselle merkittyä arvosanaa, uusi suoritus tallennetaan Koski-tietovarantoon edellä mainitun säännöksen perusteella tutkinnon osan suorituksena. Suorituksesta ei kuitenkaan ilmene, että kyseessä on nimenomaan arvosanan korotus. Lain 6 §:n 2 momentin mukaan Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä 7—9 ja 9 a—9 d §:ssä säädettyjen tietojen tietorakenteista. Opetushallitus on tietorakennetta koskevalla määräyksellään määritellyt myös tutkintotodistukseen merkittävän keskiarvon tallennettavaksi tiedoksi. Keskiarvoa ei kuitenkaan nykyisin lasketa korotuksen yhteydessä uusiksi.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 105 §:n 4 momentin mukaan henkilöltä voidaan periä maksu hyväksytyyn arvosanan korottamisesta, jos hän haluaa korottaa

57 §:ssä tarkoitettuun tutkinnon suorittamisesta annettuun todistukseen merkittyä arvosanaa. Maksujen perusteista säädetään eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista annetulla opetusministeriön asetuksella (1323/2001). Asetuksen 5 §:n mukaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 57 §:ssä tarkoitettua tutkintotodistuksen tai 58 §:ssä tarkoitettua valmentavan koulutuksen suorittamisesta annetun todistuksen arvosanan korottamisesta voidaan periä enintään 150 euron suuruinen maksu.

Yliopisto- ja ammattikorkeakoululakien mukaan korkeakoulut päättävät opiskelijoiden valintaperusteista. Vuonna 2020 toteutetun korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistuksen jälkeen ammatillisen perustutkinnon suorittaneita on valittu opiskelijaksi ammattikorkeakouluun todistusvalinnan perusteella. Ammattikorkeakoulut huomioivat todistusvalinnassa 1.8.2015 alkaen suoritettua ammatillista perustutkintoa. Yliopistoihin ei ole käytössä todistusvalintaa ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden osalta. Ammattikorkeakoulujen todistusvalinnan perusteet löytyvät verkkosivuilta <https://www.ammattikorkeakouluun.fi/hakijalle/valintatavat/todistusvalinta/#ammatillinen-pisteytys>.

Suurin osa opiskelijoista valitaan ammattikorkeakouluihin ylioppilastutkinnon, kansainvälisen EB-, IB- ja RP/DIA-tutkinnon ja ammatillisen perustutkinnon perusteella. Ylioppilastutkinnolla ja ammatillisella perustutkinnolla hakeville on omat aloituspaikkamääränsä, jotka vaihtelevat hakukohteittain. Todistusvalinnan pisteytysmallit ovat käytössä kaikissa ammattikorkeakouluissa ja kaikilla koulutusaloilla lukuun ottamatta kulttuurialaa ja tulkin koulutusta, joissa todistusvalintoja ei ole otettu käyttöön. Todistusvalinnassa huomioidaan kolmen yhteisen tutkinnon osan arvosanat ja tutkinnon painotettu keskiarvo. Vuoden 2017 ja sitä uudempien ammatillisten perustutkintojen osalta todistusvalinnat tehdään Koski-palvelussa olevien tietojen pohjalta.

Ammattikorkeakoulujen valintaperusteiden mukaan ammatillisten tutkintojen korotettuja arvosanoja ei tällä hetkellä voida huomioida todistusvalinnoissa. Tämä on kuitenkin ongelmallista, koska ammatillisen koulutuksen lainsäädännössä säädetään arvosanan korottamismahdollisuudesta. Nykytilanne ei ole myöskään tasapuolinen ylioppilastodistuksen arvosanojen korotukseen nähden, sillä ylioppilastutkinnon arvosanojen korotukset otetaan huomioon ylioppilastutkinnon arvosanoihin perustuvassa todistusvalinnassa.

Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 4 luvussa säädetään opiskelijavalintarekisteristä. Opiskelijavalinta ammattikorkeakouluihin suoritetaan käyttäen korkeakoulujen hakurekisteriä, joka on opiskelijavalintarekisterin osarekisteri. Tiedot opiskelijavalinnassa tarvittavista suorituksista ja arvosanoista siirtyvät suoraan Koski-tietovarannosta opiskelijavalintarekisteriin.

Nykytilanteessa ammattikorkeakoulut eivät ota todistusasiakirjojen perusteella korotuksia huomioon laskiessaan opiskelijavalinnan todistuspisteytyksiä, koska korotusten vaikutuksia opiskelijavalinnassa huomioitaviin arvosanoihin ja keskiarvoon ei ole käytännössä eikä aina edes teoriassa mahdollista tehdä ammattikorkeakouluissa todistusasiakirjoihin merkittyjen tietojen perusteella. Todistusvalinta tehdään erittäin tiiviissä aikaikkunassa, eikä ammattikorkeakoulujen ole mahdollista tapauskohtaisesti selvittää, mitä tutkintotodistuksen arvosanaa uusi suoritus mahdollisesti korottaa. Jos korotus

otettaisiin huomioon, tulisi lisäksi arvosanojen painotettu keskiarvo laskea manuaalisesti uudelleen opiskelijavalinnan yhteydessä, eikä riittävää informaatiota tämän laskennan perusteeksi aina ole todistusasiakirjoissa. Ammattikorkeakouluissa ammatillisen koulutuksen todistusten hyödyntämisessä on joitain manuaalisesti käsiteltäviä tapauksia myös nykytilassa (mm. 1.6.2015—31.12.2016 välillä suoritettut ammatilliset tutkinnot), mutta 2017 alkaen suoritettut tutkinnot käsitellään pelkästään Koski-tietovarannon tietosisällön perusteella. Valintaprosessiin ei ole perusteltua tuoda uusia manuaalisesti hoidettavia vaiheita.

Jotta ammatillisen koulutuksen tutkintotodistukseen merkityn arvosanan korotusta voitaisiin käytännössä hyödyntää ammattikorkeakoulujen todistusvalinnassa, uusi korotettava suoritus pitäisi korotuksesta annettavassa todistuksessa selkeästi määrittää jonkin tietyn tutkintotodistukseen merkityn arvosanan korotukseksi. Lisäksi tulisi määrittää, miten korotettu arvosana vaikuttaa tutkintotodistukseen merkittyyn keskiarvoon. Korotuksesta annettavassa todistuksessa tulisi ilmetä valmiiksi laskettuna uusi noussut keskiarvo. Korotuksesta johtuvat uudet tiedot tulisi tallentaa myös Koski-tietovarantoon, jotta tieto saataisiin sitä kautta opiskelijavalinnan käyttöön.

Tutkintojen ja osaamiskokonaisuuksien viitekehys

Tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehuksesta annetun lain (93/2017), jäljempänä *viitekehyslaki*, 1 §:n mukaan kyseistä lakia sovelletaan muun muassa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädettyihin tutkintoihin. Lakia sovelletaan myös sellaisiin tutkintoihin rinnastettaviin tai muutoin laajoihin osaamiskokonaisuuksiin, joiden osaamistavoitteista säädetään laissa tai säädetään tai määrätään lain nojalla, jos ne ovat kelpoisuus- tai pätevyysvaatimuksena ammatissa tai tehtävässä toimimiseen tai muutoin liittyvät osaamisen kehittämiseen tai ammattitaidon parantamiseen. Lain 2 §:n mukaan laissa tarkoitetut tutkinnot, oppimäärät ja muut laajat osaamiskokonaisuudet jaotellaan niiden edellyttämän osaamisen perusteella kahdeksaan vaativuustasoon. Tarkempia säännöksiä 1 §:ssä tarkoitettujen tutkintojen, oppimäärien ja muiden laajojen osaamiskokonaisuuksien sijoittumisesta eri vaativuustasoille annetaan valtioneuvoston asetuksella. Viitekehyslakia koskevan hallituksen esityksen perusteluissa (HE 204/2016 vp, s. 25) todetaan, että tutkinnon osia ei sijoitettaisi viitekehykseen erikseen, vaan ne sijoittuisivat sille tasolle, jolle tutkinto itsessäänkin sijoittuu. Tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (120/2017) liitteen mukaan ammatilliset perustutkinnot ja ammattitutkinnot sijoittuvat tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehysten tasolle 4 ja erikoisammattitutkinnot tasolle 5.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 14 §:n 1 momentin mukaan todistuksesta tulee ilmetä tutkinnon sijoittuminen tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehysten tasolle tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen mukaisesti. Mainituissa momentissa mainitaan edellä tutkintotodistus ja todistus suoritetuista tutkinnon osista, joten säännöksen sanamuodosta ei voi yksiselitteisesti päätellä, mitä todistusta kyseisessä säännöksessä tarkoitetaan. Asetusta koskevasta muistiosta käy kuitenkin ilmi, että viitekehysten tasoa koskeva tieto on ollut tarkoitus merkitä molempiin asetuksen 14 §:n 1 momentissa mainittuihin todistuksiin. Muistion mukaan opiskelijan suorittaman am-

matillisen tutkinnon sijoittumisen viitekehyksen tasolle olisi tarkoituksenmukaista ilmetä nimenomaan tutkintotodistuksesta tai todistuksesta suoritetuista tutkinnon osista, jotta merkintä olisi kaikissa ammatillisissa tutkinnoissa yhdenmukaisesti opiskelijalle aina annettavassa asiakirjassa. Merkintä olisi mahdollista tehdä myös todistuksen pakollisiin liitteisiin, esimerkiksi kansainväliseen käyttöön tarkoitettuun liitteeseen kuten korkeakouluissa, mutta ammatti- ja erikoisammattitutkintojen todistuksiin ei sisälly pakollisia liitteitä.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 60 §:n mukaan Opetushallitus määrää todistuksiin ja niiden liitteisiin merkittävistä tiedoista. Opetushallituksen todistusmääräyksen (OPH-5347-2021, 10.1.2022) mukaan tieto viitekehyksen tasosta merkitään tutkintotodistukseen, mutta ei suoritetuista tutkinnon osista annettavaan todistukseen. Viitekehyslakia koskevan hallituksen esityksen perusteluista kuitenkin ilmenee, että tutkinnon osat on ollut tarkoitus sijoittaa samalle tasolle, jolle tutkinto sijoittuu. Näin ollen olisi perusteltua, että tieto tutkinnon sijoittumisesta viitekehyksen tasolle merkittäisiin myös todistukseen suoritetuista tutkinnon osista, kuten ammatillisesta koulutuksesta annettua valtioneuvoston asetusta koskevassa muistiossa on todettu.

2 Ehdotetut muutokset

Ehdotetun muutoksen tavoitteena on, että tutkintotodistukseen merkittyjen arvosanojen korottaminen voitaisiin ottaa huomioon ammattikorkeakoulujen todistusvalinnassa, jos ammattikorkeakoulut näin päättävät. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 60 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 57—59 §:ssä tarkoitettujen todistusten sisällöstä. Todistusten sisällöstä säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 14 §:ssä. Ehdotuksen mukaan kyseiseen pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta antaa tutkintotodistukseen merkityn arvosanan korotuksen johdosta todistus suoritetuista tutkinnon osista. Ehdotetun säännöksen sanamuodosta kävisi nykyistä selkeämmin ilmi, että arvosanan korotuksesta annetaan todistustyyppinä todistus suoritetuista tutkinnon osista, mikä vastaisi nykyistä käytäntöä.

Ehdotetun säännöksen mukaan arvosanan korottamisen johdosta annettavasta todistuksesta suoritetuista tutkinnon osista tulisi pykälän 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi ilmetä, mitä tutkintotodistuksen arvosanaa on korotettu, sekä uudelleen laskettu keskiarvo. Nykyisin arvosanaa korottavasta suorituksesta annettavasta todistuksesta ei ilmene, että kyseessä on nimenomaan arvosanan korotus. Todistuksesta ei myöskään ilmene, miten uusi suoritus vaikuttaa tutkintotodistukseen merkittyyn keskiarvoon eli mikä on uudelleen laskettu keskiarvo. Nämä tiedot olisivat oleellisia, jotta korotettu arvosana voitaisiin jatkossa ottaa huomioon ammattikorkeakoulujen todistusvalinnassa.

Jos opiskelija korottaa yhteisen tutkinnon osan osa-alueen arvosanaa, yhteisen tutkinnon osan arvosana ei muutu, vaan on edelleen hyväksytty. Korotettu arvosana käy ilmi opintosuoritusrekisterin otteesta tai muusta vastaavasta selvityksestä, joka on ammatillisen perustutkinnon suorittamisesta annettavan tutkintotodistuksen ja suoritetuista tutkinnon osista annettavan todistuksen pakollinen liite. Yhteisen tutkinnon osan osa-alueen arvosanan korottaminen vaikuttaa kuitenkin tutkintotodistukseen merkittyyn keskiarvoon. Muuttunut keskiarvo on oleellinen tieto, jotta yhteisen tutkinnon osan osa-alueen korotus voitaisiin ottaa huomioon ammattikorkeakoulujen todistusvalinnassa.

Keskiarvon merkitsemistä varten opiskelijalle, joka korottaa yhteisen tutkinnon osan osa-alueen arvosanaa tutkinnon suorittamisen jälkeen, annettaisiin todistus suoritetusta tutkinnon osasta. Todistuksesta tulisi pykälän 1 momentin tietojen lisäksi käydä ilmi, minkä yhteisen tutkinnon osan osa-alueen arvosanaa on korotettu ja mitä osa-aluetta korostus koskee. Lisäksi todistuksesta tulisi ilmetä, miten korotus vaikuttaa tutkintotodistukseen merkittyytensä keskiarvoon, eli uudelleen laskettu keskiarvo. Todistuksen liitteenä olisi opintosuoritusrekisterin ote tai muu vastaava asiakirja, josta kävisi ilmi yhteisen tutkinnon osan osa-alueen korotettu arvosana.

Jos henkilö korottaa tutkinnon osaa, joka on osa useampaa kuin yhtä hänen aiemmin suorittamaa tutkintoa, tulee korotuksesta antaa erilliset todistukset suhteessa kummankin tutkinnon osana tehtyyn korotukseen.

Lisäksi asetuksen 14 §:n 1 momentin toista virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksen sanamuodosta nykyistä selkeämmin ilmenisi se, että myös suoritetuista tutkinnon osista annettavaan todistukseen tulee merkitä tutkinnon sijoittuminen tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksen tasoille. Yksittäisiä tutkinnon osia ei ole sijoitettu viitekehyksen tasoille erikseen, vaan ne sijoittuvat sille tasolle, jolle sijoittuu se tutkinto, johon suoritetut tutkinnon osat kuuluvat. Todistukseen suoritetuista tutkinnon osista merkittäisiin siis tieto siitä, mille viitekehyksen tasolle sijoittuu se tutkinto, johon suoritetut tutkinnon osat kuuluvat. Jos opiskelija suorittaa tutkinnon osia useista eri tutkintotyypeistä, jotka sijoittuvat viitekehysessä eri tasoille, merkitään viitekehyksen taso todistuksiin siten, että todistuksesta käy selkeästi ilmi, mitkä tutkinnon osat kuuluvat minkintasoiseen tutkintoon.

3 Pääasialliset vaikutukset

Korotetuista arvosanoista annettavaa todistusta koskevan sääntelyn tarkentaminen parantaisi niiden ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden henkilöiden asemaa, jotka hakeutuvat opiskelijoiksi ammattikorkeakouluun ja jotka huomioidaan todistusvalinnassa. Ehdotetun muutoksen myötä myös korotetut arvosanat voitaisiin ottaa todistusvalinnassa huomioon, jos ammattikorkeakoulut valintaperusteissaan näin päättävät. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen hakeutuu vuosittain noin 50 000 ammatillisen perustutkinnon suorittanutta hakijaa. Osa näistä hakijoista on suorittanut myös ylioppilastutkinnon ja toisaalta osallistuu myös valintakokeeseen. Keväällä 2022 ammatilliseen perustutkintoon perustuvassa todistusvalinnassa täytettiin noin 3 900 opiskelupaikkaa. Ylioppilastutkintoon perustuvalla todistusvalinnalla täytettiin noin 6 900 paikkaa. Yhteensä todistusvalinnoilla täytettiin noin 55 prosenttia kevään toisen yhteishaun paikoista.

Arvosanojen korottaminen on ollut mahdollista jo pitkään. Korottamismahdollisuutta rajoittaa kuitenkin se, että korottaa voi vain joko voimassa olevien tutkinnon perusteiden mukaisia tai siirtymäajalla olevien tutkinnon perusteiden mukaisia arvosanoja. Näitä vanhempia tutkinnon perusteiden arvosanoja ei voi korottaa. Arvosanojen korottaminen on ollut melko vähäistä, vuosittain vain muutamia henkilöitä per koulutuksen järjestäjää. Korotettujen arvosanojen huomioon ottamisen mahdollisuus ammattikorkeakoulujen todistusvalinnassa todennäköisesti kasvattaisi jonkin verran niiden henkilöiden määrää, jotka haluavat korottaa arvosanojaan. Suurin osa arvosanojen korotuksista

kohdistuu yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden arvosanojen korottamiseen, joita koskevan osaamisen arvioinnin työmäärä on pienempi kuin ammatillisten tutkinnon osien korotusten yhteydessä järjestettävien näyttöjen.

Ehdotettu muutos lisäisi jonkin verran arvosanojen korottamiseen liittyvää ammatillisen koulutuksen järjestäjien työmäärää, mutta lisäyksen ei kuitenkaan arvioida olevan merkittävä. Nykytilaan verrattuna todistukseen merkittävät tiedot muuttuisivat hieman, sillä koulutuksen järjestäjän tulisi merkitä annettavaan todistukseen tieto siitä, että kyseessä on nimenomaan arvosanan korotus. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tulisi laskea ja merkitä todistukseen korotuksen vaikutus tutkintotodistukseen merkittyyn painotettuun keskiarvoon eli uusi keskiarvo. Tieto korotuksesta ja uusi keskiarvo tulisi kirjata myös koulutuksen järjestäjien opintohallintojärjestelmiin, mikäli kyseisellä koulutuksen järjestäjällä on tällainen käytössä. Tiedot korotuksesta ja uusi keskiarvo tulee siirtää Koski-tietovarantoon, joko käyttäen opintohallintojärjestelmän olemassa olevia rajapintoja tai syöttämällä tiedot Koski-syöttökäyttöliittymässä. Korotuksista perittäviä maksuja koskevaa sääntelyä ei ehdoteta muutettavaksi, joten arvosanan korottamisesta voitaisiin jatkossakin periä enintään 150 euron suuruinen maksu.

Laissa ei ole säädetty, että arvosanaa tulisi korottaa sen koulutuksen järjestäjän arvioimana, joka on antanut alkuperäisen tutkintotodistuksen. Jos henkilö korottaa arvosanaansa toisen koulutuksen järjestäjän arvioimana, edellyttäisi tämä oppijalta aiemman suoritettujen tutkintotodistuksen tarvittavien tietojen toimittamista korottamisen järjestävälle koulutuksen järjestäjälle. Oppija saa tällä hetkellä tiedot suoritettua tutkinnosta, tutkinnon osien ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden suorituksista sekä arvosanoista ja keskiarvosta Oma Opintopolusta. Oppija voi linkkijaolla jakaa kyseiset tiedot korottamisen järjestävälle koulutuksen järjestäjälle. Jatkossa Oma Opintopolun tietoihin tulee lisätä tieto suoritettujen tutkinnon opiskeluoikeuden yksilöivästä tunnisteesta (opiskeluoikeuden oid). Yksilöivää opiskeluoikeuden tunnistetta tarvitaan tietojen yhdistämiseen yhteishaussa, jotta voidaan tietää, minkä tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen arvosanaa on korotettu. Tämä lisäisi hieman Koski-tietovarannon kehittämisen työmäärää, mutta lisäyksen ei kuitenkaan arvioida olevan merkittävä.

Ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin sisältyy Opetushallitukselle osoitettu määräysenantovaltuus, jonka mukaan Opetushallitus määrää todistuksiin ja niiden liitteisiin merkittävistä tiedoista. Ehdotettujen muutosten myötä Opetushallituksen tulisi tarkistaa todistuspäätyä ottamalla huomioon arvosanojen korottamista sekä viitekehysten tason merkitsemistä koskevat muutokset.

Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 9 §:n 1 momentin mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjän on tallennettava opiskelijoistaan muun muassa tiedot suoritetuista tutkinnon osista. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä tallennettavien tietojen tietorakenteista. Opetushallituksen tulisi muuttaa kyseistä määräystä siten, että jatkossa tietorakenteesta ilmenisi myös tieto arvosanan korottamisesta sekä uudesta keskiarvosta.

Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 19 §:n 1 momentin mukaan hakurekisteriin voidaan tallentaa muun muassa hakijan aikaisempaa koulutusta ja suoritettuja tutkintoja koskevat tiedot sekä koulutukseen hakemista ja valinnan perus-

teita koskevat tiedot kunkin hakijan osalta. Lain 20 §:n mukaan opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjällä on oikeus koulutukseen hakevan henkilön ilmoittamien tietojen lisäksi salassapitosäännösten estämättä saada 19 §:n 1 ja 5 momentissa tarkoitettuja tietoja esimerkiksi ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä. Tieto korotetusta arvosanasta, uudelleen lasketusta keskiarvosta ja aiemman suoritettujen tutkinnon yksilöivästä tunnisteesta siirtyisi Koski-tietovarannosta opiskelijavalintarekisteriin, jotta sitä voitaisiin käyttää opiskelijavalinnan perusteena. Ehdotettu muutos aiheuttaisi Opetushallitukselle teknisiä muutostarpeita sekä Koski-tietovarantoon että opiskelijavalintarekisteriin. Muutosten aiheuttama työmäärä ei kuitenkaan olisi merkittävä.

Korotetut arvosanat ja uusi aiemman suoritettujen tutkinnon yksilöivä tunniste siirtyisivät Koski-tietovarannosta opiskelijavalintarekisteriin. Korotusten huomioimiseksi ammattikorkeakoulujen tulisi tehdä hallinnolliset päätökset valintaperusteiden muuttamisesta. Teknisesti korotusten huomiointi edellyttäisi vain Opetushallituksen valintapalveluissa mallinnettujen päätelysääntöjen muuttamista siten, että korotetut arvosanat huomioidaan automaattisesti. Korotettujen arvosanojen huomiointi ei näin ollen aiheuttaisi ammattikorkeakouluille erillistä vuosittaista manuaalista lisätyötä. Korotuksiin liittyvät tiedot tallennettaisiin vain asetuksen voimaantulon eli 1.7.2023 jälkeen suoritettujen korotusten osalta. Korotusten takautuva selvittäminen tietojärjestelmästä ei ole mahdollista, eikä myöskään manuaalista tallentamista voida työmäärään nähden pitää tarkoituksenmukaisena. Tämä tarkoittaisi sitä, että myöskään opiskelijavalinnan yhteydessä ennen 1.7.2023 tehtyjä arvosanojen korotuksia ei voitaisi ottaa huomioon suoraan tietojärjestelmästä. Jos arvosanojen korotukset päätettäisiin ottaa huomioon asetuksen voimaantuloa edeltävältä ajalta, tulisi ennen muutosajankohtaa suoritettujen korotukset käsitellä opiskelijavalintaprosessin yhteydessä ammattikorkeakouluissa manuaalisesti. Tilanteissa, joissa korotuksesta annetusta todistuksesta ei ilmene, mitä tutkinnon osaa on korotettu, ja miten tämä vaikuttaa keskiarvoihin, tämä ei ole mahdollista.

4 Asian valmistelu ja lausuntopalaute

Muutosehdotus on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä virkatyönä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Asetusluonnos on ollut lausuntokierroksella 29.8.—7.10.2022. Lausuntopyyntö osoitettiin oikeusministeriölle, Opetushallitukselle, ammattikorkeakouluille, ammatillisen koulutuksen järjestäjiä edustaville tahoille, työmarkkinajärjestöille sekä keskeisille opiskelijajärjestöille ja muille sidosryhmille. Lausuntoa pyydettiin yhteensä 52 taholta. Esitysluonnokseen antoi lausunnon yhteensä 19 tahoja. Muutama taho ilmoitti, ettei niillä ole lausuttavaa.

Esitettyä muutosta kannatettiin laajasti. Muutoksen katsottiin muun muassa yhdenvertaistavan ammatillisen koulutuksen ja lukio-opiskelijoiden asemaa, parantavan ammattiin opiskelevien edellytyksiä siirtyä jatko-opintoihin ja vastaavan todistusvalintaa korkeakouluvalinnoissa painottavaa kehitystä. Monessa lausunnossa toivottiin, että ammattikorkeakoulut ottaisivat korotetut arvosanat huomioon todistusvalinnassa. Toisaalta joissakin lausunnoissa muistutettiin muutoksen lisäävän koulutuksen järjestäjien hallinnollista työmäärää. Esimerkiksi *Sivista* piti tärkeänä, että kasvanut hallinnollinen työ ja sen aiheuttamat kustannukset otetaan huomioon osana koulutuksen järjestäjien tehtäviä ja kaikki mahdolliset lisäkustannukset korvataan suoraan koulutuksen järjestäjille.

Opetushallitus katsoi lausunnossaan, että asetukseen esitetty muutos antaa riittävät valtuudet Opetushallitukselle määrätä todistuksiin merkittävistä tiedoista siten, että perustutkintojen arvosanojen korotukset voidaan jatkossa ottaa huomioon todistusvalinnoissa myös ammatillisten perustutkintojen osalta.

Arene totesi lausunnossaan, että tietojen siirto koulutuksen järjestäjiltä Koski-palveluun on oleellinen asia ja muutos tulee edellyttämään muutoksia ammatillisten koulutuksien järjestäjien omissa lähdejärjestelmissä. *Arene* huomautti ammattikorkeakoulujen alustavasti todenneen, että korotukset voitaisiin huomioida aikaisintaan kevään 2023 yhteishaussa edellyttäen, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät kykenevät tuottamaan korotustiedot omiin lähdejärjestelmiinsä siten, että tiedot siirtyvät Koski-tietokantaan. Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta asetusluonnoksessa ehdotettu muutos ottaa korotukset huomioon 1.1.2023 lähtien edellyttäisi *Arenen* mukaan hallinnollista päätöstä valintaperusteiden muuttamisesta. Ammattikorkeakoulut ovat *Arenen* näkemyksen perusteella kuitenkin valmiita muuttamaan valintaperusteita nopeallakin aikataululla edellyttäen, että tiedot korotuksista saadaan jo ensi keväänä Koski-palveluun ja siten valintakonsortion käyttöön.

OAJ muistutti lausunnossaan, että opettajien lisääntyvä työmäärä on otettava huomioon työaika-uunnittelussa ja opetuksen järjestelyissä arvosanojen korottajien mahdollisesti lisääntyessä. *OAJ:n* mukaan asetuksen voimaan tultua on seurattava sekä teknisen toteutuksen toimivuutta (varmistaa tietojen todellinen siirtyminen Koski-tietovarantoon sekä sitä kautta opiskelijavalintarekisteriin) että korottajien määrän mahdollista lisääntymistä ja sen suhdetta opettajien työmäärän lisääntymiseen.

Kuntaliitto katsoi, että opintohallintojärjestelmien toiminnallinen kehittäminen ja muutosten päivitykset saattavat vaatia ennakoitua enemmän resursseja ja aikaa. Kuntaliiton mukaan ohjelmistojen tarjoajat ja ylläpitäjät ovat toivottua hitaammin reagoineet koulutuksen järjestäjien muutostarpeisiin ohjelmistoja koskien.

Lapin ammattikorkeakoulu huomautti, että korotuksesta johtuvat uudet tiedot tulee saada Koski-tietovarannosta siten, että niitä on mahdollista hyödyntää opiskelijavalinnassa ilman manuaalista työvaihetta. *Turun ammattikorkeakoulun* mukaan uudistuksen toimeenpanossa tulee lisäksi varmistaa, että tutkintojen keskiarvojen laskemiseen on riittävät ohjeet.

Tampereen seudun ammattiopisto Tredu katsoi esityksen lisäävän työtä yksittäistä arvosanan korottamista kohden. *Tredu* muistutti, että jo nykyisellään ammatillisessa koulutuksessa keskiarvon laskeminen on työlästä ja tehdään niin sanotusti käsityönä. *Tredu* huomautti, että koulutuksen järjestäjiä esityksen mukaisen uuden painotetun keskiarvon laskeminen työllistäisi merkittävästi. Uuden keskiarvon siirtäminen Koski-tietovarantoon ei välttämättä tule onnistumaan *Tredun* mukaan helposti.

Tredu kiinnitti huomiota muun muassa siihen, ettei esityksestä käy ilmi, olisiko arvosanan korottajilla vapaa hakeutumisoikeus mihin tahansa koulutuksen järjestäjälle, vai edellytetäänkö, että arvosanan korottaja hakeutuu sen koulutuksen järjestäjän opiskelijaksi, joka on antanut alkuperäisen tutkintotodistuksen. Nykyisen ohjeistuksen mukaan arvosanan korottaminen voi *Tredun* mukaan tapahtua ainoastaan voimassa olevien tutkinnon perusteiden mukaisesti. *Tredu* katsoi, ettei esityksestä käy ilmi, tulisiko tämä

sama ohjeistus säilymään edelleen. Kuten edellä (s. 6) todetaan, laissa ei ole säädetty, että arvosanaa tulisi korottaa sen koulutuksen järjestäjän arvioimana, joka on antanut alkuperäisen tutkintotodistuksen. Koulutuksen järjestäjiä ohjeistetaan vielä tarkemmin muutoksesta.

Esityksestä ei käy Tredun mielestä selkeästi ilmi, tuleeko koulutuksen järjestäjän mittaava valmistuneiden arvosanojen korottamisen järjestäminen siten, että koulutuksen järjestäjän tulee ottaa kaikki halukkaat arvosanojen korottajat vastaan opiskelijoiksi ja korottamismahdollisuuksia tulisi tarjota useamman kerran vuodessa. Tredu muistutti, että ammatillisen koulutuksen arvosanojen korottaminen on huomattavasti monimutkaisempaa kuin ylioppilaskirjoitusten arvosanojen korottaminen. Jokaisessa ammatillisessa tutkinnossa on Tredun mukaan 6–7 tutkinnon osaa. Lisäksi Tredu kiinnitti huomiota siihen, että ylioppilaskirjoitusten arvosanoja voi käytännössä korottaa vain kaksi kertaa vuodessa. Tredu muistutti ammatillisissa perustutkinnoissa arvioinnin tapahtuvan työelämässä tutkinnon perusteiden mukaisesti tutkinnon osittain.

Tredu myös muistutti, että näytön suunnitteluvaiheessa tutkinnon tunteva opettaja huolehtii näytön toteutuksen suunnittelusta, joka sisältää soveltuvan näyttöympäristön valinnan, arvioijien perehdytyksen ja aikatauluista sopimisen. Myös palaute ja päätöksen dokumentointi aiheuttavat Tredun mukaan työtä. Nämä tulee Tredun mukaan kirjata opiskelijahallintojärjestelmään, jotta suorituksen arviointi ja arvosanan korotus dokumentoituu oikein ja tiedonsiirrot onnistuvat.

Huomioon on lisäksi otettava Tredun mukaan mahdollinen arvosanan tarkistamiseen ja oikaisuun liittyvä lakisääteisessä ajassa tehtävä ohjaus ja dokumentointi silloin, kun korottaja ei ole tyytyväinen saamaansa arviointipäätökseen.

Akava ja OAJ pitivät hyvänä asetuksen 14 §:n 1 momentin sanamuotojen täsmentämistä. *Akava* katsoi tämän yhdenmukaistavan opiskelijalle annettavien todistusten sisältämää tietoa viitekehuksesta ammatillisten tutkintojen ja tutkinnon osien osalta.

Lausuntokierroksella olleessa muutosehdotuksessa esitettiin asetuksen voimaantuloa 1.1.2023 alkaen. Tämä esitys sai laajalti kannatusta. Esimerkiksi *Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry* piti tärkeänä, että uudistus voitaisiin ottaa huomioon jo ammattikorkeakoulujen kevään 2023 opiskelijavalinnan yhteydessä. Joissakin lausunnoissa kuitenkin muistutettiin, että tietojärjestelmämuutoksiin ja tiedottamiseen sekä todistusmääräysten muuttamiseen on varattava riittävästi aikaa.

Esimerkiksi *Tampereen kaupungin* lausunnon mukaan esitetty voimaantulon aikataulu olisi erittäin vaativa ja muutos vaatisi lisää valmistelu-aikaa.

Lausuntopalautteen perusteella asetuksen voimaantuloaika on päädytty muuttamaan siten, että asetukset tulisi voimaan 1.7.2023 alkaen. Tarkoituksena on antaa lisää aikaa muutokseen valmistautumiselle ja varmistaa, että ammatillisen koulutuksen järjestäjillä olisi riittävät käytännön valmiudet muutoksen toteuttamiseen. Opetushallitukselle jää enemmän aikaa Koskeen ja opiskelijavalintarekisteriin tehtäviin muutoksiin, kun asetukset tulevat voimaan 1.7.2023. Opetushallitukselle jää myös enemmän aikaa muutoksen edellyttämän tarpeellisen tukimateriaalin ja ohjeistuksen valmisteluun. Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä tullaan vielä ohjeistamaan tarkemmin muutoksen vaikutuksista.

Asetusehdotus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.

5 Voimaantulo

Muutoksen ehdotetaan tulevan voimaan 1.7.2023, ja se koskisi vain tämän ajankohdan jälkeen tehtyjä arvosanojen korotuksia. Ammattikorkeakoulujen todistusvalinnassa uudistus voitaisiin ottaa huomioon aikaisintaan syksyllä 2023 toteutettavan opiskelijavallinnan yhteydessä.

6 Asetuksenantovaltuus

Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) 60 §